

Təbiətə biz gün yox, həz gün sahib çıxaq

Ətraf mühitin mühafizəsi yalnız təbiətin qorunması və bərpası deyil. Süni landşaftların, şəhərlərin, əkin sahələrinin də qorunmasına və ağıllı idarə edilməsinə ehtiyac var. Rifah xidmət edən balanslı, dayanıqlı inkişaf qlobal planlaşdırma, əməkdaşlıq və hər birimizin fəaliyyəti sayesində qurula bilər.

Hər il iyunun 5-də Ümumdünya Ətraf Mühitin Mühafizəsi Günü qeyd olunur. Bu tarix BMT Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında 15 dekabr 1972-ci il tarixli qətnamə ilə təsis olunub və ətraf mühit problemləri üzrə Stokholm konfransının başlandığı gənə təsadüf edib. Forumda başarıyyətin tərəqqisi nöqtəyi-nəzərindən dayanıqlı inkişaf konsepsiyası müzakirə mövzusu idi. Konfrans iştirakçılarının qəbul etdikləri Stokholm Beyannamesi ətraf mühitin qorunması üçün 26 prinsipi müəyyən edib, ekolojiya məsələlərində dövlətlərin üzərinə məsuliyyət və öhdəliklər qoyub.

Dünya ictimaiyyətinin diqqətini ətraf mühit problemlərinə cəlb etmək siyasi maraq və müvafiq fəaliyyətləri stimullaşdırmaq üçün əsas yollardan biridir. Bu gün insan amilini ətraf mühitin mühafizəsi məsələlərinin mərkəzinə qoyur, dünya xalqlarına dayanıqlı və ədalətli inkişafa fəal kömək etməye imkan yaradır, ekoloji məsələlərə yanaşmaların dəyişməsinin əsas hərəkətverici qüvvəsinin icmalar olduğunu, bütün ölkələrin və xalqların daha təhlükəsiz, firavan gələcəyi üçün tərəfdəşliq əlaqələrinin vacibliyini izah edir.

Ətraf mühitin mühafizəsi müasir şəraitdə insan və təbiətin qarşılıqlı əlaqəsinin yeni formasıdır. Bu, cəmiyyə-

yət və təbiətin ahəngdarlığına, gələcək nəsillər üçün təbii sərvətlərin qorunmasına və çoxalmasına yönəlmış dövlət və ictimai tədbirlər sistemidir.

Bu il 5 iyun tarixinin mövzusu "Plastik çirkənməyə qarşı mübarizə"dir. Bu şürə plastik çirkənmə ilə mübarizədə təxirəsalınmaz tədbirlər görməyə çağırır. Son 70 ildə təxminən 9.200 milyon ton plastik istehsal edilib, onlardan 7 min ziblə çevrilib. UNEP-in (Birləşmiş Millətlər Təşkilatı-

5 İYUN

Ümumdünya
Ətraf Mühitin
Mühafizəsi Günü

yayılır, yeraltı sulara nüfuz edir. Onlar ekosistemlərdə toplanır və qida zənciri vasitesilə bütün canlıların organizmine daxil olur.

İnsan nəfəs alarkən ildə təxminən

nin Ətraf Mühit Proqramı, United Nations Environment Programme) proqnozlarına görə, 2050-ci ilə qədər ümumilikdə 34 milyon ton plastik istehsal ediləcək və planetdə nə qədər plastik tullantıların səpələnəcəyini təsəvvür etmək heç də çətin deyil. Plastik digər materiallar kimi təbii şəkildə parçalanır, mikro və nanoplastik kimi tanınan kiçik polimer hissəciklərə parçalanır. Bu hissəciklər su və hava vasitəsilə asanlıqla

120 min hissəcik mikroplastik, qida və su ilə təxminən 50 min hissəcik udur və bu əsasən bronxlar, ağciyər, qaraciyər və böyrəklərde toplanır. Xüsusiylə, kiçik nanoplastik hissəciklər bütün bədənə yayılıraq hüceyrə membranlarından və qan damarlarının divisorlarından keçir.

Bütün ekosistemlər və canlı orqanizmlər plastik çirkənmədən əziyyət çəkir, lakin plastik tullantılar okeana

və onun sakinlərinə daha çox zərər verir. Dəniz canlıları zibildən zədəlenərək məhv olurlar. Plastik istehsalı həmçinin iqlim dəyişmələrinə səbəb olur. Polimerlər karbohidrogenlərdən - neft və qazdan, yəni fosil yanacaqlardan istehsal olunur. Plastik istehsalının inkişafı neft hasilatının artımını, neft emalı zavodlarının genişləndirməsini tələb edir. Bütün bunlar birmənalı olaraq istixana qazlarının mənbəyidir.

Hər dəqiqə dünyada bir milyon plastik şüse alınır və plastik torbalar ilə beş trilyondan çox istifadə olunur. Dünyada istehsal olunan bütün plastiklərin yarısı əvvəlcə birdəfəlik istifadə üçün nəzərdə tutulub. Bu məhsulların 85 faizi mikroplastiklərə parçalanın və bütün planeti zəhərləyən zibilliklərə göndərilir. Birdəfəlik plastikin 98 faizi ilkin xammaldan, karbohidrogenlərdən hazırlanır. Bu, tekrar emal dan daha ucuz və sərfelidir.

Hazırkı mərhələdə ən vacib məsələ birdəfəlik plastik istehsalını və istehlakını azaltmaqdır. Burada dövlət orqanlarının qərarları mühüm rol oynayır. Onlar belə məhsulların istehsalına, idxlənilə və satışına qadağalar tətbiq etmək səlahiyyətinə malikdirlər. İstehsalçılar fəaliyyətlərini yenidən nəzərdən keçirməli, ehtiyac olmadığı halda birdəfəlik plastikdən imtina etməlidirlər. Innovativ və ya ənənəvi materialları, dayanıqlı istehsal zəncirlərini tətbiq etməli, tekrar emal olunan plastiklərə üstünlük verməlidirlər.

Onlar alıcıları məhsulları haqqında düzgün və aydın məlumatlandırmaçıları ki, istehlakçılar ekoloji cəhətdən təmiz seçim edə bilsinlər.

Yalnız birlikdə dünyani yaxşılığı doğru dəyişə və plastik çirkənməyə qarşı qətiyyətli mübarizə aparab illərik. Bu gün bir çox ölkələrdə ekoloji aksiyalar, görüşlər və fəşmoblar keçirilir. Ekspertlər müxtəlif materiallardan, kimyəvi maddələrdən və məhsullardan istifadə edərək təbiəti və sağlamlığı qorumaq barədə danışırlar. Şagirdlər və tələbələr maarifləndirmə tədbirlərinə cəlb olunur, uşaqlar üçün eko-çantaların hazırlanması üzrə ustad dərsləri, açıq havada kvəstlər və interaktiv sessiyalar keçirilir. Tələbələr konfranslarda və müzakirələrə qatılıraq öz ekoloji layihələrini təqdim edirlər.

Ətraf mühitin mühafizəsi təkcə regional deyil, beynəlxalq səviyyədə də kompleks yanaşma və səyələrin birləşdirilməsini tələb edir. Hər birimiz planetdə əlverişli həyat şəraitinin qorunmasına töhfə verə bilərik.